Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kansainvälisten asioiden sihteeristö
Henrik Ruso, EU-koordinaattori

Hallintovaliokunta
Asia: HE 321/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomessa oleskelunsa rekisteröineiden Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta oleskella Suomessa vuoden 2020 loppuun

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa kirjallisena lausuntonaan seuraavaa:

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Suomessa oleskelunsa rekisteröineiden Britannian kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta oleskella Suomessa vuoden 2020 loppuun. Laki säädettäisiin siltä varalta, että Britannia eroaisi Euroopan unionin kanssa neuvoteltua erosopimusta, jolloin Suomessa oleskelevien brittien ja heidän perheenjäsentensä unionin oikeuteen perustunut oikeusperusta oleskella Suomessa ei enää olisi voimassa.

Toisin sanoen, esitetyllä lailla varaudutaan sopimuksettomaan eroon tilanteessa, jossa Britannia ei ole toistaiseksi hyväksynyt erosopimusta ja sopimuksettoman eron riskin arvioidaan kasvaneen. EU komissio ja jäsenmaat varautuvat tilanteeseen, jossa Britanniasta tulisi 30.3.2019 lukien EU:n ulkopuolinen maa (ns. kolmas maa) ja EU-säädösten soveltaminen Britanniassa lakkaisi.

Ehdotus on, että esitettävällä erillislailla turvattaisiin ulkomaalaislain 10 lukuun perustuvan oleskeluoikeuden jatkuminen ja tietyt siihen liittyvät oikeudet keskeytyksettä sopimuksettomankin eron tilanteessa. Sopimuksettoman eron tilanteessa Britannian kansalaisista tulee kuitenkin joka tapauksessa kolmansien maiden kansalaisia. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla nimenomaan kansalaisten oikeuksien osalta tämä merkitsee seuraavaa:

- Korkeakoulujen lukukausimaksut: Sopimuksettomaan eroon päädyttäessä Britannian kansalaisilta peritään Suomessa lukuvuosimaksuja korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa, kuten muiltakin EU:n ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta opiskelijoilta. Korkeakoulut päättävät maksun suuruudesta (vähintään 1500 euroa) ja niiden perimiseen liittyvistä käytännöistä, joiden mukaan opiskelijan statuksen vaihtuessa kesken lukuvuoden lukuvuosimaksuvelvolliseksi, maksuja ei peritä seuraavaan eräpäivään asti.

- Opintotuet: Suomessa opiskelevien Britannian kansalaisten oikeus opintotukeen määräytyy samalla tavalla kuin muidenkin EU:n ja Euroopan talousalueen ulkopuolisista maista tulevien opiskelijoiden opintotukioikeus, jos erosopimusta ei synny. EU-lainsäädännön perusteella opiskelijalle myönnettyä opintotukea maksettaisiin kuitenkin vielä kevätlukukauden 2019 loppuun saakka.

- Sopimuksettomassa erossa eropäivämäärän jälkeen hankitun ammattipätevyyden tunnustamista koskevaa hakemusta ei enää ratkaista EU-maassa hankittua ammattipätevyyttä koskevan lainsäädännön perusteella, vaan ns. kolmannessa maassa hankittua ammattipätevyyttä koskevan lainsäädännön perusteella. Tunnustaminen voi tällöin olla suppeampaa tai monimutkaisempaa.

EU-komissio on korostanut, että varautumistoimilla minimoidaan vakavimpia häiriöitä, mutta niiden ei tule vastata tai korvata EU-jäsenyyden etuja, erosopimusta tai tulevan suhteen järjestelyitä. Tämän rajauksen mukaisesti EU-komissio julkisti 30.1.2019 esityksen, jonka mukaan Erasmus+ rahoituksella olevat voisivat suorittaa liikkuvuusjaksonsa loppuun normaalisti, vaikka Britannia eroaisi Unionista sopimuksettomasti. Kansallisten toimien korkeakoulujen lukukausimaksuissa, opintotuissa ja ammattipätevyyksien tunnustamisessa voidaan katsoa olevan linjassa yleisten EU27-brexit-neuvotteluperiaatteiden kanssa.